

4.14 Ur Tukydidens historia

Perikles tal över de stupade atenarna

År 431 f.Kr trängde spartanerna in i Attika och dess invånare flyttade innanför Atens murar. Efter första krigsåret beslöt man i Aten att de, som gett sina liv åt fädernestaden, skulle erhålla en statsbegravning. Perikles fick i uppdrag att hålla minnestalet, som utgör den ideologiska och konstnärliga höjdpunkten i Tukydidens historieverk. De ideal atenarna gick till kamp för tecknas här.

Tukydidens berättar först hur det gick till vid begravningen och om deltagarnas procession till begravningsplatsen, som ligger i Atens vackraste förstad. När ögonblicket var inne gick Perikles från griften upp på en hög talarstol för att kunna höras av så många i skaran som möjligt och yttrade följande:

35. 'De flesta av dem som tidigare talat på denna plats har prisat den som lät foga detta tal till våra begravningssteder; de tyckte det var en vacker sed att det hölls ett anförande vid begravningen av dem som stupat i krig. Jag däremot anser snarare att det vore tillräckligt om män som visat sig tappra i handling ärades i handling, så som ni just har sett ske vid denna begravning som staten ordnat. Ty vår tro på så många mäns tapperhet borde ej vara beroende av en enda mans större eller mindre talarbegåvning. Det är nämligen vanskligt att slå an den rätta tonen vid ett tillfälle då det är svårt redan att fullt och fast övertyga om de verkliga förhållandena. De åhörare som är förtrogna med vad som hänt och välvilligt stämda mot de stupade kan lätt mena att talet ej helt motsvarar vad de önskar eller vet. De däremot som inte vet vad som skett tycker kanske av avund mot de döda att talaren överdriver i ett och annat, om de får lyssna till bedrifter som går utöver deras egen förmåga. Var och en tål nämligen beröm endast i den mån han anser sig själv kunna utföra något av det han hör omtalas. Vad som går utöver detta väcker i stället genast avund och misstro. Men eftersom våra fäder funnit det lämpligt att införa denna sed bör jag i min tur

rätta mig efter traditionen och försöka att så gott jag kan uttrycka det som var och en önskar och anser.

Kommentar: I strid med traditionens krav framför Perikles åsikten att ett lovtal över de stupade är onödigt. De tappra bör i stället äras i handling. Han chockerar därmed åhörarna men fångar deras uppmärksamhet. De väntar otåligt på vad som komma ska. Perikles vill dock inte totalt utmana känslan för det passande utan försäkrar att han ska göra sitt bästa för att rätta sig efter traditionen. (Britta Pihlblad, kursdeltagare, har gjort denna och följande kommentarer)

36. Jag skall allra först tala om våra förfäder (=dem före Maraton 490), ty det är rätt och riktigt att vid ett tillfälle som detta ägna dem en minnesgård. I vårt land har alltid samma folk bott från släkte till släkte, och genom sin duglighet har de ända till nu bevarat det fritt åt oss. Om de förtjänar att prisas gör våra fäder (=perserkrigens generation) det än mer. Till det de ärvde fogade de nämligen hela det välde vi nu äger och efterlämnade under svåra mödor detta utökade arv till vår generation. I den mån vårt välde vuxit är det dock vi själva (=Perikles generation fr.o.m. 465), vi som står här och mestadels ännu befinner oss i vår fulla kraft, som ökat dess makt, och vi har organiserat staden så att den i alla hänseenden är helt oberoende i såväl krig som fred. De krigiska bragder genom vilka allt detta vunnits eller genom vilka vi eller våra fäder modigt värjt oss mot utlänningars eller helleners angrepp förbigår jag, ty jag vill ej utbreda mig över sådant som ni redan känner till. Men vilken livsinriktning som fört oss till vår nuvarande ställning, vilket statsskick och vilken anda som skänkt oss storhet — detta är vad jag först ämnar skildra för att sedan gå över till att prisa de stupade. Jag anser att detta ämne passar väl i en stund som denna och att hela den här församlade skaran av medborgare och främlingar kan ha nytta av att lyssna till det.

Kommentar: Perikles hyllar först fädernas mödor. Men han prisar framför allt åhörarna och gör dem delaktiga i Athens storhet och framgångar. Det är vi själva, säger han, vi som står här som har skapat den anda och det statsskick som gett oss storhet.

37. Vårt statsskick söker ej likna andras lagar: vi utgör snarare föredöme än efterbild. Sitt namn har det fått därav att förvaltningen sköts inte av ett fåtal utan av flertalet - därför kallas det folkvälde. I enskilda tvister är alla lika inför lagen. När det däremot gäller uppskattningen av ens person så vinner den försteg i det offentliga livet som på något sätt utmärker sig, alltså inte alla och envar utan den duglige, och ingen fattig som är i stånd att på något sätt verka till statens bästa hindras av sin oansenliga ställning.

Fritt lever vi i vårt offentliga liv, fritt även i vårt dagliga värv, utan inbördes misstänksamhet. Vi vredgas ej på vår nästa om han gör vad honom lyster, och vi sätter inte upp några sura miner som ter sig sårande även om de ej skadar. Men om vi visar tolerans i vårt enskilda liv rättar vi oss däremot i det offentliga efter lagarna, främst av vördnad för dem. Vi hörsammar de ämbetsmän som för tillfället är vid makten och likaså lagarna, framför allt dem som stiftats till de förfördelades värn och de oskrivna bud som alla anser det vara en skam att kränka.

Kommentar: Genom att skildra det unika folkestyrda, fria, jämlika atenska rätts-sambället behöver Perikles inte nämna motparten Sparta. Det måste stå klart för alla lysnare, vilka värden man riskerar att förlora och vilken sorts tyranni man riskerar att få i stället.

Man kan invända att när Perikles talar om att "vi lever fritt i vårt offentliga liv" så bortser han från dem som inte är delaktiga i den politiska demokratin, dvs kvinnor och slavar. Vi bör då betänka att sådant var det politiska förhållandet även i Sverige under en lång period. Allmän och lika rösträtt för män och kvinnor infördes i Sverige så sent som år 1921. Slaveri och slavhandel förbjöds i Sverige år 1335.

38. Vi har också sört för allt slags andlig vederkvickelse efter våra mödor: tävlingar och offerfester året om, och smakfulla hem och offentliga byggnader som gläder oss dagligen och förjagar missmodet. Tack vare vår stads betydelse kommer dessutom allt hit från hela jorden så att vi kan njuta av andra folks goda lika naturligt som om det vore vårt eget.

39. Även i fråga om vår krigsberedskap skiljer vi oss från våra motståndare, i följande stycken.

Vår stad är öppen för alla, och aldrig utvisar vi främlingar för att söka hindra dem från att finna ut eller se något som en

fiende skulle ha nytta av att få avslöjat. Vi förlitar oss nämligen mindre på förberedelser och försåt än på vårt eget mod i stridens stund. När det gäller uppfostran söker somliga uppamma tapperhet genom mödosam träning redan från unga år; vi däremot lever utan tvång och går ändå med samma mod lika stora faror till mötes som de. - Ett bevis på detta är att spartanerna ej angriper vårt land ensamma utan tillsammans med alla sina bundsförvanter medan vi själva, när vi anfaller andras länder, vanligen segrar utan svårighet, trots att striden står på främmande mark mot människor som försvarar sina hem. Hittills har aldrig någon fiende mött hela vår krigsmakt, ty samtidigt som vi är sysselsatta med vår flotta sänder vi till lands våra styrkor å olika håll. Men om fienderna någon gång ger sig i kast med en mindre trupp och besestrar några få av oss skryter de över att ha drivit oss alla tillbaka, om de förlorar påstår de däremot att det var hela vår armé som slog dem. - Om vi hellre vill möta faran med lätt hjärta än med tung tukt, mindre på grund av lagars bud än medfött mod vinner vi i själva verket en fördel: vi tröttnar ej ut oss i förväg för att möta prövningar som ännu ligger i framtiden, och när vi väl råkar ut för dem visar vi oss ej mindre modiga än de som alltid gör sig möda. - Av dessa skäl är vår stad värd beundran, men det finns också andra.

Kommentar: I fråga om Atens krigsberedskap säger Perikles att atenarna förlitar sig mindre på förberedelser och försåt än på sitt eget mod i stridens stund. Eventuellt bemöter Perikles här kritik beträffande bristande satsning på försvaret. Perikles ställer så detta atenarnas medfödda mod mot spartanernas genom en hård drill framtvungade mod och försöker på så sätt motverka rädslan för Spartas stridskrafter. I detta syfte nämner han också att spartanerna alltid har behov av bundsförvanter.

40. Vi älskar det sköna och det enkla, visdomen utan veklighet. Rikedomen är för oss ett medel till handling, ej ett ämne för skryt; att erkänna sin fattigdom är ingen skam men väl att ej att genom arbete söka undfly den. En och densamme kan ägna sig åt både egna och statens angelägenheter; men ej heller de andra som främst är upptagna av sitt arbete saknar insikt i statens affärer. Vi är de enda som menar att den som står helt utanför dessa ej är tillbakadragen utan oduglig. Vi avgör frågorna själva eller ställer dem under vederbörlig diskussion. Vi anser nämligen

ej att handling hämmas av ord utan av att man skrider till verket utan att först genom överläggning göra sig noga underrättad. Även detta är en egenskap som skiljer oss från andra: vi tar stora risker men överväger dem omsorgsfullt i förväg. Hos andra är det däremot okunnigheten som föder mod och eftertanken tvekan. Störst själsstyrka bör väl rätteligen de anses ha som klarast inser vad som är förfärligt och vad som är behagligt men ändå ej ryggar för farorna.

41. Kort sagt: jag hävdar att hela vår stat är en levande lektion för Hellas och att varje enskild till följd av den anda som råder hos oss tycks kunna finna tillräckligt med resurser inom sig för att med den yttersta grace och smidighet anpassa sig till de mest skiftande omständigheter. Att detta icke är skrytsamt tal blott för stunden utan den faktiska sanningen, det visar den makt staten äger och som vi vunnit åt den tack vare denna anda. Av alla samtida stater är vår den enda som i prövningens stund är starkare än sitt rykte. Den är den enda som ej får någon fiende att harnas över att bli slagen av sådana motståndare, eller någon undersåte att klaga över att han styrs av ovärdiga härskare. Det finns lysande tecken på vår makt, och vittnesbörd om den saknas förvisso ej, och vi kommer att beundras av såväl samtid som eftervärld. Vi behöver inga lovsånger av Homeros eller någon annan, vars vackra ord kan behaga för ögonblicket men vars tolkning av våra bragder kommer att vederläggas av sanningen om dem: vi har tvingat varje hav och land att öppna sig för vår dristighet, och överallt har vi lämnat efter oss oförgängliga minnesmärken över såväl misslyckanden som framgångar.

Sådan är alltså den stat för vilken dessa män tappert kämpat och dött, emedan de vägrade att bli berövade den, och för vilken var och en av oss överlevande bör vara redo att offra sig.'

Kommentar: Perikles uppmuntrar slutligen atenarna genom att framställa dem som ägare av goda egenskaper. Han stöder deras självkänsla genom en vision om eftervärldens positiva omdömen. För en stat som Aten bör alla vara beredda att kämpa.

Slående är hur Perikles uttrycker sig i vi-form. Han talar inte till undersåtar. Han talar med sina jämlikar. Talet torde ha nått sitt syfte: stärka försvarsviljan, svetsa samman medborgarna, ingjuta tillförsikt, visa vilka värden som står på spel, visa svagheter hos motståndaren, betona det delade samhällsansvaret. Det är ett enastående skickligt tal, men mer än så. Det är vackert, njutbart litteratur.

Översättning S. Linnér **Uppgift 12 Läs**

4.14 Ur Tukydidens historia

Perikles tal över de stupade atenarna

År 431 f.Kr trängde spartanerna in i Attika och dess invånare flyttade innanför Atens murar. Efter första krigsåret beslöt man i Aten att de, som gett sina liv åt fädernestaden, skulle erhålla en statsbegravning. Perikles fick i uppdrag att hålla minnestalet, som utgör den ideologiska och konstnärliga höjdpunkten i Tukydidens historieverk. De ideal atenarna gick till kamp för tecknas här.

Tukydidens berättar först hur det gick till vid begravningen och om deltagarnas procession till begravningsplatsen, som ligger i Atens vackraste förstad. När ögonblicket var inne gick Perikles från griften upp på en hög talarstol för att kunna höras av så många i skaran som möjligt och yttrade följande:

35. 'De flesta av dem som tidigare talat på denna plats har prisat den som lät foga detta tal till våra begravnings seder; de tyckte det var en vacker sed att det hölls ett anförande vid begravningen av dem som stupat i krig. Jag däremot anser snarare att det vore tillräckligt om män som visat sig tappra i handling ärades i handling, så som ni just har sett ske vid denna begravning som staten ordnat. Ty vår tro på så många mäns tapperhet borde ej vara beroende av en enda mans större eller mindre talarbegåvning. Det är nämligen vanskligt att slå an den rätta tonen vid ett tillfälle då det är svårt redan att fullt och fast övertyga om de verkliga förhållandena. De åhörare som är förtrogna med vad som hänt och välvilligt stämda mot de stupade kan lätt mena att talet ej helt motsvarar vad de önskar eller vet. De däremot som inte vet vad som skett tycker kanske av avund mot de döda att talaren överdriver i ett och annat, om de får lyssna till bedrifter som går utöver deras egen förmåga. Var och en tål nämligen beröm endast i den mån han anser sig själv kunna utföra något av det han hör omtalas. Vad som går utöver detta väcker i stället genast avund och misstro. Men eftersom våra fäder funnit det lämpligt att införa denna sed bör jag i min tur rätta mig efter traditionen och försöka att så gott jag kan uttrycka det som var och en önskar och anser.

Kommentar: I strid med traditionens krav framför Perikles åsikten att ett lovtal över de stupade är onödigt. De tappra bör i stället äras i handling. Han chockerar därmed åhörarna men fångar deras uppmärksamhet. De väntar otåligt på vad som komma ska. Perikles vill dock inte totalt utmana känslan för det passande utan försäkrar att han ska göra sitt bästa för att rätta sig efter traditionen. (Britta Pihlblad, kursdeltagare, har gjort denna och följande kommentarer)

36. Jag skall allra först tala om våra förfäder (=dem före Maraton 490), ty det är rätt och riktigt att vid ett tillfälle som detta ägna dem en minnesgård. I vårt land har alltid samma folk bott från släkte till släkte, och genom sin duglighet har de ända till nu bevarat det fritt åt oss. Om de förtjänar att prisas gör våra fäder (=perserkrigens generation) det än mer. Till det de ärvde fogade de nämligen hela det välde vi nu äger och efterlämnade under svåra mödor detta utökade arv till vår generation. I den mån vårt välde vuxit är det dock vi själva (=Perikles generation fr.o.m. 465), vi som står här och mestadels ännu befinner oss i vår fulla kraft, som ökat dess makt, och vi har organiserat staden så att den i alla hänseenden är helt oberoende i såväl krig som fred. De krigiska bragder genom vilka allt detta vunnits eller genom vilka vi eller våra fäder modigt värjt oss mot utlänningars eller helleners angrepp förbigår jag, ty jag vill ej utbreda mig över sådant som ni redan känner till. Men vilken livsinriktning som fört oss till vår nuvarande ställning, vilket statsskick och vilken anda som skänkt oss storhet — detta är vad jag först ämnar skildra för att sedan gå över till att prisa de stupade. Jag anser att detta ämne passar väl i en stund som denna och att hela den här församlade skaran av medborgare och främlingar kan ha nytta av att lyssna till det.

Kommentar: Perikles hyllar först fädernas mödor. Men han prisar framför allt åhörarna och gör dem delaktiga i Atens storhet och framgångar. Det är vi själva, säger han, vi som står här som har skapat den anda och det statsskick som gett oss storhet.

37. Vårt statsskick söker ej likna andras lagar: vi utgör snarare föredöme än efterbild. Sitt namn har det fått därav att förvaltningen sköts inte av ett fåtal utan av flertalet - därför

kallas det folkvälde. I enskilda tvister är alla lika inför lagen. När det däremot gäller uppskattningen av ens person så vinner den försteg i det offentliga livet som på något sätt utmärker sig, alltså inte alla och envar utan den duglige, och ingen fattig som är i stånd att på något sätt verka till statens bästa hindras av sin oansenliga ställning.

Fritt lever vi i vårt offentliga liv, fritt även i vårt dagliga värv, utan inbördes misstänksamhet. Vi vredgas ej på vår nästa om han gör vad honom lyster, och vi sätter inte upp några sura miner som ter sig sårande även om de ej skadar. Men om vi visar tolerans i vårt enskilda liv rättar vi oss däremot i det offentliga efter lagarna, främst av vördnad för dem. Vi hörsammar de ämbetsmän som för tillfället är vid makten och likaså lagarna, framför allt dem som stiftats till de förfördelades värn och de oskrivna bud som alla anser det vara en skam att kränka.

Kommentar: Genom att skildra det unika folkstyrda, fria, jämlika atenska rätts-sambället behöver Perikles inte nämna motparten Sparta. Det måste stå klart för alla lyssnare, vilka värden man riskerar att förlora och vilken sorts tyranni man riskerar att få i stället.

Man kan invända att när Perikles talar om att "vi lever fritt i vårt offentliga liv" så bortser han från dem som inte är delaktiga i den politiska demokratin, dvs kvinnor och slavar. Vi bör då betänka att sådant var det politiska förhållandet även i Sverige under en lång period. Allmän och lika rösträtt för män och kvinnor infördes i Sverige så sent som år 1921. Slaveri och slavhandel förbjöds i Sverige år 1335.

38. Vi har också sört för allt slags andlig vederkvickelse efter våra mödor: tävlingar och offerfester året om, och smakfulla hem och offentliga byggnader som gläder oss dagligen och förjagar missmodet. Tack vare vår stads betydelse kommer dessutom allt hit från hela jorden så att vi kan njuta av andra folks goda lika naturligt som om det vore vårt eget.

39. Även i fråga om vår krigsberedskap skiljer vi oss från våra motståndare, i följande stycken.

Vår stad är öppen för alla, och aldrig utvisar vi främlingar för att söka hindra dem från att finna ut eller se något som en fiende skulle ha nytta av att få avslöjat. Vi förlitar oss nämligen mindre på förberedelser och försåt än på vårt eget mod i stridens stund. När det gäller uppfostran söker somliga

uppamma tapperhet genom mödosam träning redan från unga år; vi däremot lever utan tvång och går ändå med samma mod lika stora faror till mötes som de. - Ett bevis på detta är att spartanerna ej angriper vårt land ensamma utan tillsammans med alla sina bundsförvanter medan vi själva, när vi anfaller andras länder, vanligen segrar utan svårighet, trots att striden står på främmande mark mot människor som försvarar sina hem. Hittills har aldrig någon fiende mött hela vår krigsmakt, ty samtidigt som vi är sysselsatta med vår flotta sänder vi till lands våra styrkor å olika håll. Men om fienderna någon gång ger sig i kast med en mindre trupp och besestrar några få av oss skryter de över att ha drivit oss alla tillbaka, om de förlorar påstår de däremot att det var hela vår armé som slog dem. - Om vi hellre vill möta faran med lätt hjärta än med tung tukt, mindre på grund av lagars bud än medfött mod vinner vi i själva verket en fördel: vi tröttar ej ut oss i förväg för att möta prövningar som ännu ligger i framtiden, och när vi väl råkar ut för dem visar vi oss ej mindre modiga än de som alltid gör sig möda. - Av dessa skäl är vår stad värd beundran, men det finns också andra.

Kommentar: I fråga om Atens krigsberedskap säger Perikles att atenarna förlitar sig mindre på förberedelser och försåt än på sitt eget mod i stridens stund. Eventuellt bemöter Perikles här kritik beträffande bristande satsning på försvaret. Perikles ställer så detta atenarnas medfödda mod mot spartanernas genom en hård drill framtvungade mod och försöker på så sätt motverka rädslan för Spartas stridskrafter. I detta syfte nämner han också att spartanerna alltid har behov av bundsförvanter.

40. Vi älskar det sköna och det enkla, visdomen utan veklighet. Rikedomen är för oss ett medel till handling, ej ett ämne för skryt; att erkänna sin fattigdom är ingen skam men väl att ej att genom arbete söka undfly den. En och densamme kan ägna sig åt både egna och statens angelägenheter; men ej heller de andra som främst är upptagna av sitt arbete saknar insikt i statens affärer. Vi är de enda som menar att den som står helt utanför dessa ej är tillbakadragen utan oduglig. Vi avgör frågorna själva eller ställer dem under vederbörlig diskussion. Vi anser nämligen ej att handling hämmas av ord utan av att man skrider till verket utan att först genom överläggning göra sig noga underrättad. Även detta är en egenskap som skiljer oss från andra: vi tar stora risker

men överväger dem omsorgsfullt i förväg. Hos andra är det däremot okunnigheten som föder mod och eftertanken tvekan. Störst själsstyrka bör väl rätteligen de anses ha som klarast inser vad som är förfärligt och vad som är behagligt men ändå ej ryggar för farorna.

41. Kort sagt: jag hävdar att hela vår stat är en levande lektion för Hellas och att varje enskild till följd av den anda som råder hos oss tycks kunna finna tillräckligt med resurser inom sig för att med den yttersta grace och smidighet anpassa sig till de mest skiftande omständigheter. Att detta icke är skrytsamt tal blott för stunden utan den faktiska sanningen, det visar den makt staten äger och som vi vunnit åt den tack vare denna anda. Av alla samtida stater är vår den enda som i prövningens stund är starkare än sitt rykte. Den är den enda som ej får någon fiende att harnas över att bli slagen av sådana motståndare, eller någon undersåte att klaga över att han styrs av ovärdiga härskare. Det finns lysande tecken på vår makt, och vittnesbörd om den saknas förvisso ej, och vi kommer att beundras av såväl samtid som eftervärld. Vi behöver inga lovsånger av Homeros eller någon annan, vars vackra ord kan behaga för ögonblicket men vars tolkning av våra bragder kommer att vederläggas av sanningen om dem: vi har tvingat varje hav och land att öppna sig för vår dristighet, och överallt har vi lämnat efter oss oförgängliga minnesmärken över såväl misslyckanden som framgångar.

Sådan är alltså den stat för vilken dessa män tappert kämpat och dött, emedan de vägrade att bli berövade den, och för vilken var och en av oss överlevande bör vara redo att offra sig.'

Kommentar: Perikles uppmuntrar slutligen atenarna genom att framställa dem som ägare av goda egenskaper. Han stöder deras självkänsla genom en vision om eftervärldens positiva omdömen. För en stat som Aten bör alla vara beredda att kämpa.

Slående är hur Perikles uttrycker sig i vi-form. Han talar inte till undersåtar. Han talar med sina jämlingar. Talet torde ha nått sitt syfte: stärka försvarsviljan, svetsa samman medborgarna, ingjuta tillförsikt, visa vilka värden som står på spel, visa svagheter hos motståndaren, betona det delade samhällsansvaret. Det är ett enastående skickligt tal, men mer än så. Det är vackert, njutbar litteratur.

Översättning S. Linnér

forts. STEG 5 a